Meddelande i fosterländska frågor

Vardagstryck

National Library of Sweden

Meddelanden i fosterländska frågor.

Nya landtmannapartiet och dess hushållning med statens medel.

Vid slutet af nästförflutna riksdag sökte herr Olof Jonsson i Hof gifva sitt parti skenet af att vara sparsamhetens män i motsats till det Nya landtmannapartiet. Härpå svarade hr A. P. Danielson: »Hvad beträffar sparsamheten, så tror jag, att jag, under den tid jag tillhört riksdagen, varit lika sparsam som herr Olof Jonsson, eller må man uppgifva något exempel i motsatt riktning». Detta kunde ej herr Jonsson göra. Hans vänner radikalerna i Stockholm hafva nu försökt att komma sin förbundsbroder till hjelp. »Svenska rösträttsföreningens verkställande utskott» har efter granskning af den sista riksdagsperiodens protokoll letat fram *fyra* exempel på hvad de kalla bristande sparsamhet och söka nu använda dem — till rösträttssakens fromma.

Låtom oss höra, hvilka anklagelserna äro.

Det första och största numret är naturligtvis urtima riksdagens beslut i härordningsfrågan. Men dervid förtiger man naturligtvis, att indelnings- och grundskattebördornas aflyftande äfven var målet för det Gamla landtmannapartiets sträfvan. Man förtiger likaledes, att det nya härordningsförslaget var det *billigaste*, som hos oss var möjligt att införa, och att det var vida biligare än det herr Olof Jonsson och hans vänner uppställde som motförslag. Detta slutade väl efter förslagsställarens beräkningar på en något lägre summa, men som dess idé var, att hela infanteriets och kavalleriets personal skulle *värfvas*, låg det i hans intresse att beräkna solden så lågt som möjligt, utan att han kunde framställa några bevis för att folk skulle kunna värfvas för denna summa. I verkligheten skulle utgifterna för hans förslag inom kort hafva vuxit till vida kolossalare siffror än de, som rösträttsföreningen nu söker använda som bevis på det motsatta partiets slöseri. — Det märkvärdigaste i hela denna »anklagelse» är dock att herrar rösträttsagitatorer icke alls synas kunna fatta, att omtanken för fäderneslandets frihet och framtida bestånd gjorde dessa utgifter nödvändiga. Vi måste i farans ögonblick kunna hjelpa oss sjelfva, ty ingen annan lärer eljest vilja göra det. Det var denna tanke, som framkallade urtima riksdagens beslut och för denna fosterländska tanke vågar man nu hota med straff! — Utgifterna för vårt försvar kunna lämpligen jemföras med de brandförsäkringsafgifter, som den enskilde årligen betalar. Det kan ju vara en rätt betungande utgift, men den uppväges mer än väl af den känsla af säkerhet den skänker. Det är också billigare att betala den än att en dag se hela sin egendom förtärd af elden, utan att man har någon utsigt att få dess värde ersatt. På samma sätt blir det nog billigare att årligen bidraga till landets försvar än att blifva ett värnlöst byte i rofgiriga fienders händer.

Det andra anklagelsen gäller, att Nya landtmannapartiet vägrat indraga beskickningarna i Wien och Konstantinopel. Sanningen är dock, att icke heller detta parti hyser någon synnerlig kärlek till dessa beskickningar, men förhållandena tillåto icke *då*, att denna förändring gjordes. Ett af dessa förhållanden var ställningen till Norge, det var minst sagdt olämpligt att göra indragningar på de ordinarie anslagen till utrikesdiplomatien, innan vår tvist med Norge i denna sak ordnats. Man visste också, att det hufvudsakligen var för att göra sina gästvänner, de norska radikalerna, ett nöje, som hr Olof Jonsson och hans ledare på Stockholmsbänken ville afskaffa dem, men äfven af detta skäl kunde svenskt sinnade män ej låna sin hjelp dertill.

För det tredje anklagas det Nya landtmannapartiet derför att det ej indrog anslaget till Nya lagberedningen. Tvisten härom gälde dock icke alls någon besparingsfråga. Det motsatta partiet ville i stället för beredningen inrätta en ny lagberedningsbyrå uti justitiedepartementet, hvilken säkert kostat lika mycket som beredningen. Partierna hade sålunda olika åsigter om hvilketdera som var lämpligast, men icke derom att ett dylikt anslag behöfdes för det vigtiga värf, som beredningen har att uträtta. Äfven här är sålunda talet om slöseri obefogadt och endast afsedt att förvilla den okunnige.

I lika hög grad gäller detta om det anslag, hvars beviljande utgör den fjerde anklagelsepunkten, anslaget år 1891 af 1,100,000 kr. till fästningsartillerimateriel i stället för 400,000 kr., såsom det gamla partiet önskade. Härvid omtalas naturligtvis icke, att de nämda behofven af fästningsartilleri voro redan pröfvade och kunde af ingen sättas i fråga, samt att budgeten då lemnade större tillgångar än vanligt för bestridande af vigtiga extra ordinarie utgifter för försvaret. I allmänhet synes rösträttsföreningen icke vilja begripa att det i fråga om statsutgifter i främsta rummet gäller: *äro de nödvändiga?* Detta var här fallet, ty om någonting är sjelfklart, så är det väl, att om vi ega fästningar och årligen anslå medel till deras förstärkande, så måste dessa äfven förses med kanoner. Hvarför ha vi eljes byggt dem? Denna anmärkningspunkt är ett ytterligare bevis på ett småsinne, som icke skyr att vända sig emot det egna fosterlandets lifsintressen.

»Det enda fall», heter det vidare, »då vi kunna erinra oss att de (Nya landtmannapartiet) varit sparsammare än Andra kammarens venster och gamla landtmannapartiet, är, när det gält anslag till förmån för de mindre gynsamt ställda i samhället, såsom till banvakter och folkskollärare». Minnet sviker dock här på ett så betänkligt sätt, att det synes vara en afsigtlig förvrängning af sanningen. Ty denna lyder så här: Vid 1892 års riksdag begärde *K. M:t*, att riksdagen måtte medgifva att banvakter måtte uppflyttas i högre löneklass; statsutskottet afstyrkte detta *utan att någon reservation gjordes* af hr Olof Jonsson eller hans vänner och riksdagen afslog det. Vid 1893 års riksdag begärde regeringen i stället 12,000 kr. att användas till förhöjning af vissa banvakters aflöning; statsutskottet tillstyrkte *enhälligt* detta och i Andra kammaren bifölls förslaget *utan diskussion*. — Läsaren finner häraf hur lögnaktig rösträttsföreningens framställning är. — I fråga om folkskollärarne gälde saken icke, att de skulle få högre lön, utan att deras kofoderersättning skulle utgå af staten och icke från kommunerna. För skollärarен sjelf har denna sak icke någon större ekonomisk betydelse, men det gälde att öfverflytta 360,000 kr. om året från kommunernas budget till statens; och att för detta ändamål öka statens utgifter, dertill var den sistförflutna riksdagen en synnerligen olämplig tidpunkt.

Såsom slutsats kommer efter dessa »anklagelser» följande otörsynta fraser: »Hårdhet mot de små, mot arbetare, medelklass och småbönder, till förmån för storbönder, godsegare och herremän, det går — — som en svart tråd genom allt deras görande och låtande.» Hvilket af de nämda besluten är dikteradt af en dylik »hårdhet»? Var det urtima riksdagens beslut att gifva de värnpligtige större dagtraktamente än i något annat land förekommer? Icke kunna väl anslagen till ett par ministerposter, till lagberedningen eller till kanoninköp vara uttryck af hårdhet mot de små till förmån för de uppräknade klasserna? Och för att dessa dumma agitationsfraser skola förvilla så mycket lättare omtalas icke med ett ord, hvad riksdagen under de gångna tre åren gjort för dessa små, »för arbetare, medelklass och småbönder». Huru den lättat de mindre jordegarnes väghållningsbesvär, hur den genom nya sjölagen värnat sjömännen mot faran att dränkas på sjöodugliga fartyg, hur den beslutit att upplåta skogstorp å Norrbottens kronoskogar åt välfrejdade och arbetsföra personer, hur den sökt bereda möjlighet för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk å kronans odlingsbara marker, hur den sökt befordra nykterheten genom nya lagbestämmelser o. s. v. Nej, allt detta förtiges, ehuru hvart och ett af dessa beslut skall medföra större välsignelse för dessa små än hela rösträttsagitationen.

Det synes tydligen att författaren af rösträttsskriften hör till talarne vid Lill-Jans. Motsättningen mellan »arbetare, medelklass och småbönder» å ena sidan och »storbönder, godsegare och herremän» å den andra är synbarligen ett uttryck af samma tanke, som förordar strejker under skördetiden för att qväsa bönderna o. d. Svagheten i bevisföringen tyder också på att han icke väntar sig någon större omdömesförmåga hos sina läsare.

Arbetarne och protektionismen.

Det är ett för vårt land högst egendomligt förhållande, att frihandlarne ega sin säkraste stamtrupp bland städernas arbetare. Orsaken härtill är väl till stor del att söka i det förhållandet, att frihandelsagitatorerna kraftigast bearbeta dem och för dem framställa påståenden, hvilkas sanning de ej hafva tid eller tillfälle att kontrollera, och som de derför mottaga på god tro. Och dock borde den ringaste eftertanke visa dem, hur skadligt frihandelssystemet måste vara just för arbetarne. Vi införde t. ex. år 1891 för 2,7 mill. kr. arbetade trävaror, för 3 mill. kr. ur, för 2,4 mill. kr. skodon, för 15,2 mill. kr. arbetade metaller, för 57,7 millioner kronor manufakturvaror af spånadsämnen (deraf för nära 6,5 millioner kronor nya gångkläder) o. s. v. Det borde väl ej vara svårt att inse, att tillverkningsvärdet af dessa och hundratal andra importartiklar nu hamnat hos utlandets arbetare, men att största delen deraf skulle blifva en inkomst för vårt lands arbetare, om man med skyddstullarnes hjelp kunde förhindra eller åtminstone minska importen från utlandet och i stället få våra behof af dylika artiklar tillfredsställda genom produktion inom landet. Det är för detta mål protektionismen arbetar, och inga borde lifligare intressera sig för det målets uppnående än arbetarne sjelfva.

Man har emellertid upphetsat arbetarne mot den protektionistiska rörelsen genom ropet mot lifsmedelstullarna. Men industriarbetaren borde kunna förstå, att äfven åkerbruksarbetaren bör hafva lön för sitt arbete, och att åkerbrukets intressen så långt ifrån stå i strid med industriens, att det tvärt om är den burgne landtmannen, som är industriens bästa kund. Detta bekräftas af vår egen erfarenhet. När jordbrukarnes ekonomiska ställning genom tullarne något förbättrades, ökades den svenska industriens tillverkningsvärde under åren 1888—90 med 40 procent och arbetarnes antal växte med 32 procent.

Vi kallade denna våra arbetares afvoghet mot tullarne för en egendomlighet för vårt land. Förhållandet är nämligen alldeles motsatt i andra länder. I Tyskland, Frankrike och Förenta Staterna, der allmän rösträtt är gällande, och der arbetarne alltså utöfva ett afgörande inflytande på valen, hafva de valt så protektionistiske riksdagsmän, att dessa länder höra till dem, som hafva de högsta tullsatser. Här hafva sålunda arbetarne lärt sig förstå, att höga tullar komma just dem sjelfva till godo. De inse, att om icke arbetsgifvaren får väl betaldt för sina varor, kan han ej heller väl betala sina arbetare. En amerikansk riksdagsman uttalade den sanningen en gång med följande ord: »Frihandel betyder obegränsad täflan; obegränsad täflan betyder billiga varor; täflan i fråga om billiga varor betyder billigt arbete; täflan i fråga om billigt arbete betyder billigt kött och blod, och täflan i fråga om billigt kött och blod är slafveri. Billiga kläder och billig föda äro af intet värde, om det menskliga arbetet är ännu billigare.» Hvilken glädje har väl arbetaren af billigheten, om de billiga varorna komma från utlandet, medan de svenska näringarne ligga nere och han derför icke har tillräcklig förtjenst att köpa något trots det billiga priset. Det är de höga tullarne, som i Förenta Staterna åstadkommit de höga arbetslönerna, och den nyss afgångne presidenten Harrison kunde derför med allt skäl i sitt programtal i fråga om tullförhållandena säga, att han ville skydda de amerikanska arbetslönerna och ej tvinga arbetsgifvarne att öfvergå till de europeiska, ty sänkte man tullarne, så sänkte man också arbetslönerna.

Det är dock ett märkvärdigt förhållande, att våra arbetare emigrera till Amerika för att komma i besittning af dessa protektionismens förmåner, men att de hemma i sitt eget land icke alls vilja bereda sig liknande fördelar. Detta visar, hur den sunda eftertanken kan klafbindas af innehållslösa fraser, men det visar också, hur föga en stor del af våra arbetare förstå att tänka på egen hand.

500-kronorsstrecket.

Fordringarna på allmän rösträtt hafva hos många, som inse de vådor denna reform skulle medföra, framkallat en önskan att gå dessa anspråk till mötes på det sätt att man åtminstone sänkte census till 500 kr. Då de så göra betänka de dock icke att denna reform endast vore ett steg mot det mål, som de sjelfva frukta, och att denna eftergift blott skulle tjena som en sporre för den fortsatta agitationen. Ty alla de s. k. skäl, som anföras emot 800-kronorsstrecket äro precis lika tillämpliga emot 500-kronorsstrecket och med den sammansättning Andra kammaren genom en dylik reform skulle få, skulle det icke dröja många år innan vi antingen fått en strid på lif och död mellan kamrarna just för rösträttens skull eller också denna rätt blifvit allas egendom.

Dessa farhågor söker man emellertid skjuta ifrån sig med den tröstegrunden att det dock är en stor skilnad på allmän rösträtt och 500-kronors census, att äfven detta är en garanti emot de samhällsomstörtande elementens inflytande o. s. v. Men dylika resonnemang visa blott, att vederbörande aldrig gjort sig reda för hvad 500-kronorsstrecket i verkligheten innebär. Man har ej kommit att tänka på, att det kanske är så godt som allmän rösträtt.

Ändras 14 § riksdagsordningen så, att rösträtt tillkommer en hvar som är taxerad till bevillning för en till minst 500 kronor uppskattad årlig inkomst, så medför detta å orter, der ytterligare s. k. bevillningsafdrag ej förekommer, att rösträtt erhålles för en skatt till kronan af 50 öre, och å andra orter, der enligt bevillningsstadgans medgifvande ytterligare afdrag förekommer, går det naturligtvis lika lätt att få sådan rätt, ehuru inkomsttaxeringen måste blifva något högre.

I större städer, der inkomsterna i regel äro större än på landsbygden och der högst få kroppsarbetare torde hafva lägre inkomster än 5- à 600 kronor, skall en dylik förändring verka i det närmaste såsom om allmän rösträtt införts. Det torde här knappast vara möjligt att neka hvem helst det begär en dylik taxering.

Man kan då med största visshet påstå, att hvar och en, som vill hafva rösträtt, kan efter denna reform få det, och man behöfver icke tvifla på att han också skaffar sig den. Han behöfver för öfrigt endast hvart tredje år betala sin 50-öring, om han är riktigt sparsam. Sannolikt skola de partier, som hafva något att derpå vinna, icke underlåta att förmå sina anhängare att taga i besittning denna valrätt; det skulle t. o. m. kunna hända, att de sjelfva hvart tredje år betalade skatten för att så disponera rösten.

Hvilket värn mot de våldsammaste förändringar i vårt politiska lif erbjuder sålunda 500-kronors-strecket? Så vidt vi kunna se: *alldeles inga*. Det förer oss dit högst få torde vilja komma — till den allmänna rösträtten reelt och förr eller senare äfven formelt.

De statistiska utredningar, som för närvarande äro under utarbetning rörande verkningarna af 500-kronorsstrecket, visa, att detta nu är mycket ofördelaktigare för den besuttna landtallmogen än vid 1885 års utredning. Och dock kan man icke alls bygga säkert på dem heller. Ty öfverallt skola — såsom vi sökt visa — en mängd rycka upp till detta streck, som nu icke hafva något intresse att göra det. Verkningarna af reformen skola alltså blifva mycket mer ödeläggande för de nuvarande valmännen, än de kunna förutse.

Skola de dock icke låta sig varna utan med öppna ögon störta sig i faran, ja då är felet deras eget, men den efterföljande ångern skall icke kunna upphjelpa det. En sänkning af valcensus måste derför vara åtföljd af fullt betryggande garantier, af garantier, som betrygga, att den jordegande befolkningen på landsbygden icke förlorar all betydelse vid valen samt att i städerna äfven andra samhällsklasser än kroppsarbetarne få sina intressen tillgodosedda. Huru dessa garantier skola vara beskaffade må regering och riksdag öfverväga. Vi vilja endast påpeka att i de flesta främmande länder, der allmän rösträtt förekommer, har man sökt en dylik garanti uti bestämmelsen att riksdagsmännen ej erhålla något arvode. I vårt land kan man naturligtvis ej tänka härpå, men vi kunna möjligen såsom Belgien och Finland införa graderad röstskala med endast några få röstgrader eller inrätta s. k. minoritetsval e. d. Men hvad vi framför allt måste fasthålla det är att icke utan vidare åtgärder helt enkelt sänka det politiska strecket, ty dermed lemna vi Sveriges rike till ett byte för dem, som ingenting hafva att förlora, emedan de ingenting ega, eller rättare sagdt för deras ledare och uppvigglare.

Stockholm, Vårt Lands tryckeri, 1893.